

Sport en Vlaamse Beweging. De sportwereld als voorbeeld van het vernederlandsingsproces in de sociaal-kulturele sektor in het arrondissement Brugge tijdens de jaren dertig (2). Deel II : Elitesporten

Rik VERLINDE

6. Tennis, ook voor de Nederlandstaligen

In tegenstelling tot het voetbal bleef de tennissport na 1918, als vrijetijdsbezigheid voor de Franstalige stedelijke burgerij, beperkt tot de elite. Zowel in Brugge als in de badplaatsen Wenduine, Blankenberge, Duinbergen (Heist) en Het Zoute (Knokke) bestonden tennisklubs¹. Brugge beschikte zelfs over twee dergelijke verenigingen: een katholieke en een niet-konfessionele². Soms waren ook andere elitesporten, zoals hockey en golf, met deze verenigingen verbonden. Ook deze sporten beperkten zich tot dit Franstalig milieu³. In het begin van het decennium echter, voordat de tennissport bereikbaar werd voor de vlaamsgezinden, werd deze sport door de flaminganten meermaals op de korrel genomen⁴. Ook met andere elitesporten, zoals de paardesport, werd

1. De Noordzee/ 26.9.31/ 5e:
„Wenduine... van de franskiljonsche Tennis Pottinière moet ge 't hebben...”
Flandre Maritime (F.M.)/ 31.10.31/ 5e:
tennis te Blankenberge en Duinbergen (Heist).
Le Zoute/ 4.32/ 5:
„Dertig tennisvelden, die één geheel vormen, worden door de „Royal Knocke Golf Club Le Zoute” bestuurd...”
2. Interview met A. Gevaert, medestichter van de tennisklub De Witte Beer (28.2.84):
„Er waren te Brugge twee tennisklubs: de „Tennis Club Brugeois” gelegen te Sint-Andries en de „Lawn Tennis et Hockey Club Brugeois” gevestigd te Assebroek”.
3. Interview met J. Cardinael, bestuurslid van de Brugse hockeyklub (23.1.84):
„De Brugse hockeyklub was zoals de meeste Belgische hockeyklubs verbonden met een tennisklub”.
L'Echo de Knocke-Le Zoute/ 1.8.31/ 2-3:
„Royal Knocke Golf Club du Zoute, section de lawn tennis (...) section du golf (...)”
Daarbuiten heb ik geen sporen van andere golf- of hockeyklubs in het Brugge aangetroffen.
4. Pierlala/ 5.7.1931/ 4b:
„Tennisklub Brugeois (...) Wie kent er zoo'n ding of Maatschappij, in Brugge, dat dergelijken naam draagt? 't Is heel chic, want 't is er allemaal in 't Fransch. Hun secretariaat is niet in de Kuiperstraat, maar in de Rue des Tonneliers N° 33. En daar is geen portier maar een concierge, die numéro quarante bewoont. Natuurlijk zijn het alle chicke heeren, die daar

oorspronkelijk door de flaminganten de draak gestoken⁵.

Met het ontstaan van een Nederlandstalige elite vanaf ongeveer 1935 moest er in deze toestand verandering komen⁶. Reeds in 1932 ontstonden in Brugge in de kringen van de aangroeiende katholieke Vlaamse burgerij initiatieven om buiten de bestaande plaatselijke Franstalige tennisverenigingen de tennissport te bevorderen. Afzonderlijk werkende krachten werden gebundeld en de „Brugsche Tennis Vereeniging” kwam tot stand. Van meet af aan stond het bij de inrichters vast dat er geen sprake kon zijn van een achterbuurtklubje. De tijd van de Vlaamse achterlijkheid wilden ze achter de rug krijgen⁷.

Hun voorbeeld was de klub „De Wikings” in Kortrijk, een breed uitgebouwde klub ten dienste van maatschappelijk en kultureel vooraanstaande vlaamsgezinden⁸. Dat er ook te Brugge nood was aan zo'n initiatief, bevestigde zijn bijval. Ondanks een scherpe selectie — het lidmaatschap kostte liefst duizend frank⁹ — sloten ongeveer 200 gegoede families zich aan en kon de vereniging al onmiddellijk bogen op een geachte en hoogstaande faam¹⁰. Dat men wel degelijk bij de maatschappelijke bovenlaag rekruteerde, bevestigt de lijst van de dertien stichters. Deze bevatte de namen van twee advocaten, twee ambtenaren bij het provinciaal bestuur, een rechter, een arts, een chirurg, een atheneumleraar, de directeur van de stedelijke nijverheidsschool, een student, een bankdirecteur, een nijveraar en een architect¹¹. Ook naderhand

lid van zijn. En in hunne chikkerigheid kunnen die heeren geen Vlaamsch hooren of zien. Ze meenen zelfs dat ze te Sint-Andries volledig baas zijn en daar meer mogen dan een ander. Want die heeren geneeren zich niet om Fransche eentalige wegwijzers te plaats en te Sint-Andries. Is daar eene toelating voor noodig? We meenen van ja. En we zouden geerne weten wie die toelating gegeven heeft. Zijn er Vlaamsche menschen die deel uitmaken van dat zotbollig maatschappijtje en die dus meedoen aan dat hooghartig, Vlaamsch misprijzend spelletje? Pierlala zal dat eens onderzoeken”.

5. Pierlala/ 28.6.31/ 1d :

„De beroemde Brugsche maatschappijen (...) Zoo is er te Assebroek een „Sosssetee” een zogezegde „Cercle Equestre”. Die maatschappijen behooren overal tot de elite der steden, waar ze bestaan. En dat doet denken dat er niet veel ruiterslike elite in en rond Brugge is, want in dien Cercle Equestre van Assebroek zijn er nooit meer dan twee ruiters te zien en iederen keer de twee zelfsten”.

6. Wilmars (D.), *De psychologie van de Franstaligen in Vlaanderen, de achtergrond van een taalstrijd*. Antwerpen, 1968, p. 152.

7. Gevaert (A.), *Het gezelschap de Witte Beer jubileert*. Brugge, 1959, p. 11.

- Het Belfort (H.B.)/ 2.6.34/ 2c-e.

8. Gevaert (A.), *op. cit.*, p. 12.

In verband met De Wikings zie Wildiers (F.), *Steverlynck Boudewijn*, E.V.B., pp. 1482-1483 :

„Steverlynck die in 1923 getrouwd was met Isabelle Rodenbach, een nicht van Albrecht, organiseerde in het sterk verfranste Kortrijk het Vlaamse gezelschapsleven door het oprichten van de sportverenigingen De Wikings (1924) en De Gulden Spoor (1935)”.

9. Gevaert (A.), *op. cit.*, p. 13.

10. H.B./ 2.6.34/ 2c-e.

11. Gevaert (A.), *op. cit.*, p. 12.

zocht men zijn leden vooral bij de intellectuelen, de vrije beroepen, voornamelijk geneesheren, advocaten en apothekers. Snel kreeg deze tennisvereniging de naam van „doktersklub”¹².

In het Brugse bestond er trouwens reeds in het begin van de jaren twintig een groep vlaamsgezinde dokters en apothekers. Zo waren bijvoorbeeld tien procent van de eerste leden van de V.T.B. afkomstig uit deze beroepsgroepen¹³. Daaronder bevonden zich bijvoorbeeld de geneesheren Jozef Sebrechts¹⁴, Gustaaf Maertens¹⁵, Rafaël Rubbrecht¹⁶, Gustaaf Jonckheere, de promotor van de Vlaamse tennisklub De Witte Beer, en dokter De Beir, die samen met apotheker Chielens de stuwende kracht van de Vlaamse beweging tijdens het interbellum in Knokke was¹⁷. Niet enkel deze Knokse apotheker, maar het merendeel van de apothekers in het Brugse was vlaamsgezind. Zo werd in 1931 de „Brugsche Apothekersvereniging” vernederlandst en was deze vereniging er eveneens als eerste bij om in navolging van de lokale openbare besturen ook in het burgerlijk leven vrijaf te geven op 11 juli¹⁸. Deze groep vlaamsgezinde academici uit de medische sektor treffen we behalve in de V.T.B. en de tennisklub De Witte Beer, ook aan bij de stichting van de Brugse afdeling van het Vlaamse Kruis¹⁹, bij de ondertekening van de „Adhesiebetuigingen tot opzet en stellingen van de Verenigingen voor Wetenschap inzake de nieuwe Vlaamse Academiën”²⁰ en bij de vervlaamsing van de katholieke partij in het arron-

12. Interview met Albert Gevaert, medestichter van de Witte Beer (28.2.1984).
13. Berekend op basis van de eerste ledenlijsten van de V.T.B. verschenen in de eerste twee jaargangen van de Toerist (1922-1923). Ik kon van 200 van de 251 leden hun beroep achterhalen. Hieronder bevonden zich 10 geneesheren en 9 apothekers. Daarnaast waren er ook nog 33 ambtenaren en bedienden, evenals 40 personen uit het onderwijs, onder wie 30 onderwijzers.
14. Jozef Sebrechts (1885-1948), hoogleraar en chirurg, was voorzitter van het Vlaams Geneeskundig Genootschap en hielp mee aan de Vlaamse Wetenschappelijke Kongressen. Hij was ook de eerste voorzitter van het Vlaams Gynaecologisch Genootschap, dat werd opgericht toen prof. Daels uit de „Société Belge de Gynécologie” werd gestoten (Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven (A.M.V.C.) / Sebrechts, Jozef, / S 561 K).
15. Gustaaf Maertens (1874-1945) was tijdens de eerste wereldoorlog geneesheer in enkele veldhospitelen van het Belgische leger. In 1919 was hij kandidaat voor de Frontpartij, daarna steeds op de liberale lijst. Voorzitter van de Liberale Volksbond en het Willemfsfonds te Torhout. (Haelwijn (R.), DR. GUSTAAF MAERTENS, Het Houtland, Jaarboek 1965, pp. 1-3).
16. Rafaël Rubbrecht (1874-1955) was oogarts en werkte mee aan de Vlaamse Geneeskundige Kongressen en aan het Vlaams Geneeskundig Tijdschrift. Hij was ook nauw betrokken bij de inrichting en het beheer van het Guido Gezellemuseum en behoorde tot de eerste vijftien leden van de Koninklijke Vlaamse Akademie voor Geneeskunde. (Boeynaems (P.), *Rubbrecht, Rafaël*, E.V.B., p. 1368).
17. Depuydt (H.), *Memoires van Nonkel Paster*, Beernem, 1975, p. 89.
18. Pierlala/ 17.7.32/ 4b.
19. Brugsch Handelsblad (B.H.) / 9.10.37/ 3b.
20. „Adhesiebetuigingen tot opzet en stellingen van de Verenigingen voor Wetenschap inzake de nieuwe Vlaamse Academiën”. (A.M.V.C./ Academie, Kon. Vlaamse, voor geneeskunde, / A 18135 D/ uit archief J. Goossenaerts).

dissement Brugge²¹. Het ontstaan van grote kernen van een beschaafd Vlaams gezelschapsleven, van een nederlandstalige diploma-elite, zoals Dirk Wilmars ze noemt²², vond in Brugge dus konkreet gestalte in de vorming van een Vlaamse tennisklub.

Deze vereniging kon rekenen op een positieve houding vanwege de eerste generatie Nederlandstalige topfiguren. Achtereenvolgens brachten de befaamde Brugse chirurg en hoogleraar Sebrechts, gouverneur Baels, minister van Isacker en V.E.V.-voorzitter Steverlynck een vererend bezoek aan de tennisklub²³. Bij de inhuldiging van de tennisbanen op 18 juni 1933 werd de naam van de vereniging herdoopt in „Gezelschap van de Witte Beer”²⁴. Te dezer gelegenheid werd er een interklubtornooi tussen Wikings-Kortrijk, Pergola-Antwerpen, Flora-Antwerpen, Kerlinga-Oostende en Witte Beer-Brugge georganiseerd, waar men voor het eerst de mogelijkheid onderzocht tot het oprichten van een Vlaamse Tennisfederatie. Deze werd definitief op 19 november 1933 te Antwerpen gesticht²⁵.

Hetzelfde fenomeen als in de voetbalsport treffen we dus ook in het tenniswereldje aan : het ontstaan van een Vlaamse federatie, los van de reeds bestaande Franstalige unitaire structuur. Doordat het tennisspel, als vrijetijdsbezigheid voor de elite, natuurlijk niet zoveel mensen kon bereiken als de populaire voetbalsport, was de Vlaamse Tennisfederatie, in tegenstelling met de V.V.B., dan ook een klein verbond. Toch waren in 1936 reeds elf tennisklubs aangesloten. Naast de oorspronkelijke beide Antwerpse en de drie Westvlaamse (Kortrijk, Oostende en Brugge) tennisverenigingen waren nu ook drie Wase (Temse, Sinaai en Lokeren) en een Brusselse klub vertegenwoordigd. Daarenboven was er in Brugge een tweede Vlaamse tennisklub en ook in Blankenberge zo'n vereniging ontstaan²⁶. „Speed Blankenberge”, zoals de tennisvereniging uit de badstad heette, werd geleid door een apotheker, maar was niet zo belangrijk²⁷.

De tweede Brugse klub „Azalea” was echter wel een heuse tennisvereniging, met eigen tennispleinen en een klubhuis. De vrije beroepen waren er ook goed vertegenwoordigd. Dokter Paul Deschepper was voorzitter en burgemeester

21. Osaer (A.), *De katholieke partij in een periode van standsvertegenwoordiging. Het arrondissement Brugge, 1918-1936*, Leuven, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1979.

22. Wilmars (D.), *op. cit.*, p. 152.

23. Gevaert (A.), *op. cit.*, pp. 20-21.

24. H.B./ 2.6.39/ 2c-e.

Deze nieuwe benaming refereert aan een middeleeuws gezelschap. Misschien sluit dit wel aan bij het romantisch teruggrijpen van de vlaamsgezinden, vanaf het ontstaan van de Vlaamse beweging, naar het roemrijke Vlaamse verleden.

25. Gevaert (A.), *op. cit.*, pp. 36-38.

26. Tennis, orgaan van de Vlaamse Tennisfederatie.

27. Interview met A. Gevaert (28.2.1984):

„Het was voornamelijk een ping-pongklub, die alleen tijdens het toeristisch seizoen tennispleinen huurde van de stad”.

Van Hoestenberge, een advocaat, erevoorzitter. Beiden waren van katholieken huize ; alhoewel deze vereniging een afsplitsing van de „Witte Beer” vormde, bleef ze dus dezelfde basisideologie behouden : de Vlaams-christelijke overtuiging²⁸. Hierdoor bleven de Nederlandstalige liberalen vastzitten in de Franstalige niet-konfessionele tennisklub²⁹. De scheidingslijn tussen konfessionelen en niet-konfessionelen bleef dus nog sterk overheersend.

Net zoals de Franstalige tennisklubs ontwikkelden de „Witte Beer” en „Azalea” een breed gezelschapsleven. Het dode winterseizoen werd overbrugd door bridge-avonden. In de „Witte Beer” werd er voor de kinderen een speelpleintje en voor de ouderen een bolbaan aangelegd en een botenloods gebouwd ; hierin organiseerde men tevens pingpongkampioenschappen³⁰.

Ook een korfbalafdeling werd gesticht. Dit had de basis moeten vormen voor de verdere uitbreiding van deze sport in West-Vlaanderen³¹. Het toeval wilde dat sommigen van de stichters van de „Witte Beer” in hun jeugd ook aan korfbal hadden gedaan, de enen in de korfbalklub van Cercle en de anderen in de Kerlinga Korfbalklub. De beoefening van dit spel stierf echter een stille dood in 1938³². Wat de hockeysport voor de Franstaligen was, had de korfbalsport voor de Nederlandstaligen moeten worden. Dat men korfbal verkoos, zal wel iets te maken hebben gehad met het volledig Nederlandse karakter van deze sport. Het korfbal genoot bijvoorbeeld veel sympathie bij de flaminganten. Zo was de Kerlinga Korfbalklub in het „Vlaamsch Huis” gevestigd³³. Naast de benaming, oprichting en aansluiting bij de Vlaamse Tennisfederatie, het publiek, het taalgebruik en de keuze van het korfbalspel wijzen nog andere elementen op het vlaamsgezind karakter van deze verenigingen. Zo ontrolde voorzitter Vander Cruysse tijdens het eerste banket de twee vlaggen, de zinnebeelden van de nieuwe vereniging : de Vlaamse Leeuw en de Witte Beer op een zwart-geel veld³⁴. Ook de kleuren waren een weerspiegeling van hun overtuiging : de pauselijke (geel-wit) en de Vlaamse (geel-zwart)³⁵. Bovendien sloot het „gezelschap van den Witten Beer”, net zoals voetbalklub Dosko en een resem andere vlaamsvoelende verenigingen, zich aan bij het ver-

28. Interview met A. Goetinck, beheerder „Azalea” (27.2.1984) : „De afsplitsing was het gevolg van een generatiekloof waardoor de jongere en tevens beste tennisspelers het afstapten”.

B.H./ 22.8.36/ 8a :

„Heil Azalea, die schoone Gezellebloem”

Ook hier merken we dus de bewuste Vlaamse keuze in de naamgeving.

29. Interview met A. Gevaert (28.2.1984).

30. Gevaert (A.), *op. cit.*, pp. 17-21.

31. B.H./ 23.6.34/ 7a.

32. Gevaert (A.), *op. cit.*, pp. 113-114.

33. Interview met M. Boey, voorzitter van de Vlaams-nationale studiekring de Kerels (1923-1930) en lid van de Kerlinga Korfbalklub (26.4.1984).

34. Gevaert (A.), *op. cit.*, p. 17.

35. Interview met A. Gevaert (28.2.1984).

zet tegen het vertonen van de film „La Kermesse Héroïque”³⁶. Daarnaast vergaderde de „Witte Beer” soms in het „Vlaamsch Huis”³⁷. Dat zowel de klubhuizen van de „Witte Beer” als „Azalea”, zoals de andere vergaderplaatsen van vlaamsgezinden, na de oorlog onder sekwestering stonden is dan ook niet te verwonderen³⁸.

7. Roeisport en vliegsport

In de roeisport heersten ongeveer dezelfde taalt toestanden als in de voetbalsport bij de twee grote Brugse klubs. De aristokratische roeisport kon immers vanwege haar zware lichamelijke eisen niet de vrijetijdsbezigheid van de Franstalige elite blijven. Deze happy few speelden liever wat hockey of tennis³⁹. Hoewel het gros van de leden dus Nederlandstalig was, werd de „Royal Sport Nautique Brugeois” toch in het Frans bestuurd⁴⁰. Het waren voornamelijk Franstalige liberalen uit de magistratuur of de loge, zoals Thooris, Noë, Goormaghtig, die de raad van bestuur bemanden. Waarschijnlijk als gevolg van het groeiende Vlaamse bewustzijn trad in de roeiklub in de loop van de jaren dertig een vernederlandsing op⁴¹. In 1931 verschenen de eerste Nederlandstalige aanplakbrieven⁴². Het jaar daarop schakelde men over op Nederlandstalige on-

36. Six (D.), *Voorbereidend onderzoek tot de inhoudsinterpretatie van de filmpreferenties van het Brugs publiek, 1918-1939*, Gent, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1981, p. 115.

37. Volk en Staat/ 22.1.37/ 5e-f.

38. Interview met A. Goetinck (27.2.1984).

39. Interview met E. Van Acker, voorzitter van de Koninklijke Roeisportvereniging Brugge (22.1.1984).

40. Pierlala/ 23.8.31/ 3b-c :

„(...) de roeisport te Brugge op goede wil van een paar atleten rustte. Ja, dacht hij, dat is voorzeker de société van de Brugsche High-Life die het niet nodig heeft een handje toegestoken te worden door een „Conseil” ! Hij ging tusschen de blinkende booten recht naar de „Liste des Membres”. De leden bijna 200 in getal en van de puurste en meest gepatenteerde Bruggelingen die gansche dagen het Brugsch-Vlaamsch spreken ! Dan aan het begin „Conseil d'administration” (...) „qui regarde du haut de sa grandeur”. Verdomme, zei Pierlala, dat zijn omtrent dezelfde mensen, de eenigen in Brugge, die verleden jaar een protestbrief naar de regering hebben gezonden tegen de vervlaamsching van de Gentse Hoogeschool. En die mannen, met moeite 10 in getal, geven het kenmerk aan de gansche Société en daarenboven, loonen zij het de moeite niet waard, zich even te bewegen ter aanmoediging van hun leden ! „Wa soen ze !”.

41. Archief Koninklijke Roeisportvereniging Brugge, Waggelwater : affiches, briefwisseling, enz...

42. Pierlala/ 23.8.31/ 3b :

„In de laatste veertien dagen had hij aan de muren van de stad kleine aankondigingen gelezen, die hem uitnodigden de roeiwedstrijden van Knokke te gaan volgen. Waarachtig, Pierlala geloofde bijna z'n eigen oogen niet, het stond er rood op wit, in 't Vlaamsch, de aanplakbrief had wel is waar maar de grootte van een zakneusdoek maar 't was toch Vlaamsch en 't was daarbij het eerste Vlaamsch dat hij door de Société gedrukt zag (...).”.

derrichtingen tijdens de trainingen⁴³. Tenslotte kwam ook de raad van bestuur aan de beurt⁴⁴.

In de marge is er tenslotte nog één sport te vermelden : de vliegsport. Ook deze was oorspronkelijk het exclusieve terrein van enkele rijke Franstaligen. Hiervoor kon men in hun mekka, Het Zoute, terecht⁴⁵. In 1932 kwam ook daarin verandering door de oproep van enkele jongeren uit Uitkerke-Blankenberge tot het stichten van een „Vlaamsche Vliegclub”⁴⁶. Het jaar daarop hadden ze reeds zelf een vliegtuig gekonstrueerd en werd de „Vlaamsche Vliegclub De Blauwvoet” effectief gesticht⁴⁷.

Besluit

Door de belangrijke, integrerende positie die de sport na de eerste wereldoorlog in het sociaal-kultureel leven inneemt, kan men een uitstekende afspiegeling van de maatschappij erin zien. Maatschappelijke processen zoals de vernederlandsing of de Vlaamse emancipatiestrijd kunnen via het sportverenigingsleven onderzocht worden. Enkele besluiten kunnen we uit dit deelonderzoek trekken.

43. Pierlala/ 21.8.32/ 3c :

„'t Begint te beteren bij de Brugsche roeiers. Daar is al heel wat veranderd. Vroeger hoorde men niets anders, of zag men niets anders, dan Fransche onderrichtingen voor de roeiers. Dank aan de nieuwen oefenmeester, den heer Van Acker, is daarin eene verandering gekomen. De meer en meer Vlaamschgezinde roeiers hebben daar ook hun aandeel in, en nu worden de onderrichtingen slechts in 't Vlaamsch gegeven. Er komen nog wel veel bastaardwoorden in, maar dat is te wijten aan de onderrichtingen in den tijd gegeven, en waarvan den heer Van Acker natuurlijk nog al de Nederlandsche technische termen niet kent. Dat betert ook wel.

Wanneer zullen de mannen van 't bestuur der roeivereniging nu ook een beetje beeteren ? De berichten die voor de roeiers in het clubhuis aangeplakt worden zijn nog steeds ééntalig Fransch ; in de komiteitsvergaderingen is 't ook al Fransch dat de klokke slaat”. (Misschien is het wel karakteristiek dat de heer Van Acker een katholiek was, hij was voorzitter van een kerkfabriek, terwijl de Franstalige bestuursleden allemaal liberalen waren).

44. Gesprek met E. Van Acker (22.1.1984).

Archief K.R.B. :

De vernederlandsing van de raad van beheer greep plaats tussen 1938 en 1951, onder voorzitterschap van P. Verbeke, ook een katholiek. In 1951, het jaar waarin Emiel Van Acker lid werd van de raad van beheer, was deze reeds vernederlandsd. Tot 1938, het laatste jaar waarover ik documenten vond, was alles nog Franstalig in de raad van beheer.

45. Le Zoute, périodique illustré d'Initiative du Zoute/ 4.32/5 :

„(...) De sporten (...) Tenslotte vinden de toeristenvliegers in Le Zoute een volkomen veilig vliegveld, van geschoold personeel voorzien en goed ingerichte provianderingsdienst (...)”.

46. B.H./ 25.6.32/ 3d.

47. De Badgast/ 15.5.33/ 3e en
De Badgast/ 1.7.33/ 2a.

Vooreerst moet een sporttak, zodra hij zich van zijn 19de-eeuwse eliteaire positie verwijderd en aansluiting zoekt bij de volksmassa, zich aanpassen aan die nieuwe situatie, zodat de taalbarrière doorbroken wordt. Dat kan vlot verlopen zolang de Franstalige top zich wil aanpassen of de Vlaamse volksmassa zich niet bewust is van de heersende taaltoestanden. In het andere geval, zoals in de jaren dertig met een groeiend Vlaams bewustzijn, ontstaan conflictsituaties met alternatieve federaties en verenigingen als gevolg.

Deze nieuwe bonden en verbonden vonden, doordat ze er een vlaamsgezinder publiek aantreffen of er een pioniersrol vervulden, voornamelijk aanhang op het platteland⁴⁸. Bij de sporten die hun elitair karakter bewaarden, bleven deze wijvingen, vanwege de onveranderde situatie, achterwege, tenzij er door een verschuiving van de taalbarrière bij de elite zelf, een veranderend taalgedrag optrad dat aanleiding gaf tot een nieuw spanningsveld. Dit greep nu juist in de loop van de jaren dertig met de vorming van een Nederlandstalige diploma-elite plaats. Deze Vlaamse intellectuelen verenigden zich in een alternatief circuit. Het was daar immers onmogelijk om, in tegenstelling tot de massasporten, een vernederlandsing in de bestaande sportverenigingen door te voeren.

Het vernederlandsingsproces kon dus enkel volledig plaatsgrijpen in de massasporten, in de oude of via nieuwe structuren. In de elitesporten was die slechts gedeeltelijk mogelijk door het stichten van eigen verenigingen. De rol die de vlaamsgezinden daarin speelden, was primordiaal. Zij waren de stichters, bezielers en bestuurders van de sportfederaties die los van de oude unitaire Franstalige structuren al vlug een serieuze concurrent van deze vormden. Via deze nieuwe verbonden moet zeker, bijvoorbeeld door de symboliek of het verenigingschauvinisme, een stuk Vlaams gevoel zijn doorgegeven, wat dan heeft bijgedragen tot een groeiend Vlaams bewustzijn.

We mogen aannemen dat de vormen die het vernederlandsingsproces in de sportverenigingen in het arrondissement Brugge aannam, veralgemeend kunnen worden. Dat de sportsector in geheel Vlaanderen vernederlandsd werd op een analoge wijze is waarschijnlijk, daar de nieuwe verbonden en federaties

48. Eenzelfde situatie had zich reeds in 1896 in het Antwerpse in de wielersport voorgedaan. Zie : Mortelmans (K.), *De wielersport te Antwerpen tot 1914*, Gent, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1983, pp. 179-181. „Het overwicht van de Antwerp Bicycle Club in de Antwerpse afdeling verontrustte de andere clubs (...). In 1896 stichtten enkele kleinere clubs de Fédération Cycliste Anversoise (Bond der Antwerpse Wielrijderskringen), waarbij een dertigtal clubs aansloten (...) De A.B.C. werd geleid door mensen uit frankofone middens (...) Daarom richtte de Fédération zich tot de Nederlandstalige fietsers : haar lijfblad werd het „Vlaams Wielrijdersblad” (...) In 1904 kwam de Fédération opnieuw sterk opzetten. Onder de naam Provinciale Wielrijdersbond (van Antwerpen) richtte ze zich niet meer alleen tot de stad, maar vooral tot de omliggende dorpen (...)”.

geheel dit Vlaamse land omvatten. Dat het proces eveneens gelijkaardig verliep in de andere sociaal-kulturele sectoren, is ook waarschijnlijk. De reeds vermelde vernederlandsing van de „Brugsche Apothekersvereniging” en het „Genootschap voor Geschiedenis” wezen reeds hierop. We worden eveneens in die stelling gesterkt door de reeks van alternatieve verenigingen gaande van de stichting van V.T.B. en V.E.V., die tijdens de jaren twintig werden opgericht⁴⁹, tot de stichting van bijvoorbeeld de „Vlaamsche Bond van Postzegelverzamelaars” in 1939⁵⁰, de „Vlaamsche Scheepvaartbond” in 1938⁵¹ of van de Nederlandstalige vrijmetselaarsloge Simon Stevin in 1937⁵².

49. Demarest (G.), *De Vlaamse Beweging te Brugge, 1918-1930*, Gent, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1975, pp. 115 en 205.

50. B.H./ 6.5.39/ 2g.

51. B.H./4.6.38/ 2c.

52. Lefèvre (P.), *Le libéralisme à Bruges (1893-1940)*, Brussel, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1975, p. 342.